

nicae, kjer je Jugoslovan obdelal samo srbsko-hrvaško književnost, slovensko pa je omenil le med vrstami, kakor bi bila nekak njen obskuren privesek.

Čeprav je malo upanja, da bi se pri «Handbuch der Literaturwissenschaft» dala ta krivica še popraviti, ker bodo slovanska slovstva s češkim najbrž zaključena (tudi bolgarske književnosti nismo opazili v programu), ni še absolutno zamujeno: založništvo bi še vedno lahko — nemara med dodatnimi izdajami — odmerilo kak kotiček tudi književnosti Trubarja, Prešerna in Cankarja. Apeliram predvsem na Hermanna Wendla, ki je pokazal dovolj razumevanja za pravo jugoslovansko kulturno misel, da javno ali zasebno opozori založništvo «Athenaion» na to krivico. B. Borko.

Nemoguće. Almanah. Nadrealistična izdanja. Beograd. 1930. Str. 140.

Nimam namena razpravljati o možnostih «nadrealističnih» teorij, ne o njih literarni vrednosti ali celo o njih umetniški pomembnosti. V pričujočem almanahu je bolj od novotarskih nazorov vidna nemoč ljudi, ki se kitijo z naslovom «nadrealisti» zgolj iz namišljenega učinkovanja. Po besednem pomenu bi označeval nadrealizem kot pojem poseben umetniški izraz in vsebino, ki ima za podlago poseben umetniški nazor, to je nazor o višji konkretnosti, ki je svet duhovne resničnosti, kjer so vse konkretne stvari dvignjene v simbole in izražajo drugo, višjo, nadindividualno pojmovano — metafizično realnost. Tak realizem zraste iz globokega dožemanja objektivne realnosti, ki se sprevrže v mistiko, v višje tolmačenje realnosti, v resničnost slutenj. S takim nadrealizmom nima «nadrealistično gibanje», ki verno sledi še nedavno novi literarni struji v Franciji (A. Breton), nič skupnega. Ta novostrujarski nadrealizem je še vedno porojen iz namena, uprizarjati vratolomne «efektnosti», slepiti sebe in druge z nemogočimi izmišljotinami bolnega duha, okuženega od neprebavljenih idej in literarnih nazorov, postavljati sebe v središče literarnega dogajanja in z bombastično kričavostjo (z lažiučenostjo, nepravilno rabljenimi filozofskimi termini, z miselnim kaosom) vzbujati videz izrednosti in zakrivati s tem svojo praznoto in nesmisle.

Vsebina «Nemogočega» ni samo nemogoča, ampak je sploh ni. «Nadrealizem» trinajstoričice «nadrealistov» obstoji zgolj v imenu, v protirečnih in igračkanju (n. pr. Qu'est-ce que la surréalisme? — Quelque chose qui aurait la forme d'une sardine. — Društveni život u 1930. godini, str. 113.), v neki zverženi metafiziki («Uvod v metafiziko duha»), v površno doumeti psihoanalizi («U ostalom, jedan od najvažnijih ciljeva ove knjige je određivanje odnosa između podsvesti, svesti i savesti», str. 52.), v sanjskih in somnambulnih izmišljotinah («Snovi») in v okultnih pretiranostih («Pljuskari na prsima», «Misterij ljudske glave»). Ves ta konglomerat je pomešan z velikim patosom filozofskih teorij, terminov, oznak literarnih smeri in različnimi mogočimi in nemogočimi, mukoma privlečenimi nesmisli (glej slike!). Toda svoje početje opravičujejo z medlo dialektiko, z debatami, ki nimajo nikjer določene misli in z negacijo vsega drugega. Svoj namen so naznačili: «Nadrealizam, svaka naša reč, svaki naš život, samo je bezkrajni, iskidani niz onog (?) što definiše njegovu beskonačnost (?), nekoristoljubivost, in njegovu moralnu celishodnost. Nadrealizam: glosolalija (!) večnosti, nadrealizam: eholalija prolaznosti (!) i današnjice, nadrealizam ,dam ti talir, da razbiješ tanjir, da kažeš i jeste i nije, i crno i belo, i da i ne'.» (Str. 132.) To je program «nadrealistov», izreden, kajne? Z isto lahkoto, kot izrazi «večnost», «neskončnost», «dialektika», «metafizika» itd. se mešajo v člankih imena: Kant, Hegel, Schopenhauer, Freud itd. — seveda v praznem patosu.

Primer iz «nadrealističnega pesništva» razjasni še poslednjo njih vsebinsko, stilno, pesniško in umetniško moč. Če ga ne razumemo, je krivda v nas in ne v «nadrealističnem pesniku», ki je vzvišen nad realnim svetom in njegovimi pojmi:

Oteraj ove buve bože buve suve buve suve buve
 bože buve
 Slovenska duša francuski krompir
 Slovenska duša francuski krompir
 Čuči na mostu Velikom Postu u oči bede sve dlake sede
 Voda za ribu riba za vodu
 Živeo ovaj živeo raj
 Umoči ovo pero u oko oko u oko najlepši sjaj
 Umoči ovo oko u vetar vetar u vetar najbolji kraj
 Vetar i Petar Petar i Pavle
 Etar i metar metar igram
 Umoči pero umoji veru umoji ovna
 Velikog ovna u večita doba
 Za gojaznu zemlju
 Prepuna je soba
 Za veliku momlu
 Korumpiran krompir.
 Za Večiti Mir — —

(«Pojas Nevinosti» A. Vučo, str. 77.).

Vsekakor veliki «nadrealisti» in mogočni pesniki. Škoda še tega cinizma!
 Anton Ocvirk.

SLOVENSKI JEZIK

Iz naše pisave. 1.) Pisava svojilnih pridevnikov iz imen neživih reči — s pripono -ov iz moških in srednjih ter -in iz ženskih samostalnikov — je že nad 70 let v spotiko jezikoslovcem in jezo pisateljem. Strogi čistilci knjižnega jezika, opirajoč se na pravopisno doslednost ter jezikovno pravilnost in upravičenost, zametavajo take pridevniške tvorbe in jih nadomeščajo z rodilnikom ali kakim sklonom s predlogom ali pa z drugim obrazilom, naši pisatelji pa vkljub temu splošno pišejo, da je bil Jutrov dopisnik na odborovi seji, da je napadalec v luninem svitu udaril carinika s puškinim kopitom itd. Da pridemo do jasnosti in pravilne rešitve tega zamotanega vprašanja, moramo nekoliko poseči v zgodovino razvoja pisave našega knjižnega jezika.

Do leta 1859. so pogosto in brez spotikanja pisali svojilne pridevnike iz samostalnikov, ki zaznamujejo nežive reči, tedaj pa je M. Cigale v Novicah obrnil pažnjo nanje in na njih tvorbo ter zavrnil njihovo dotedanjo rabo. Njegove zahteve je pobijal Levstik, češ, da «se jih prosti kmet ne ogiblje tako skrbno kakor naši pisatelji», in je zagovarjal rabo kakor mladostine želje itd., kakor so dotedaj pogosto pisali. Nato pa je Cigale dokazoval, da se Levstikovo mnenje s stališča slovanske vzajemnosti ne da opravičiti, zakaj razloček med pravimi svojilnimi pridevniki na -ov in -in, ki se rabijo samo pri imenih živih stvari, in med splošnimi pridevniki na -en in -ski, delajo vsi slovanski jeziki. Tu sta trčili dve načelni naziranji o našem knjižnem jeziku: Levstikovo, ki je dotedaj — bilo je leta 1861. — še slonelo na knjižni tradiciji in ljudski govorici, ter Cigaletovo, ki ni pripuščalo nobene